
«Midt i hårdest vinter»

KARI TVEITO

Kari Tveito (f. 1975) er lege, ph.d. og medisinsk redaktør i Tidsskriftet.

Årets influensa har kastet Storbritannia ut i den verste sykehuskrisen på flere tiår.

Foto: Einar Nilsen

Influensaen herjer i Europa – i vinter som i foregående vintre. Utbruddet her hjemme ser ut til å bli noe mildere enn fjorårets og domineres av influensa B (1). I Storbritannia, derimot, har pågangen fra pasienter med «Aussie flu», som britene har døpt årets influensa, overveldet primærhelsetjenesten og

sykehusene. Akuttmottakene har vært overfylt, 5 000 ekstra sengeplasser måtte skaffes bare i den første uken av januar, og titusenvis av planlagte konsultasjoner og operasjoner er kansellert (2).

Influensasesongen på den sørlige halvkule gir ofte en indikasjon på hva slags influensavirus som et halvt år senere vil by på problemer på nordligere breddegrader. Influenza A(H3N2) førte i 2017 til det verste influensautbruddet i Australia siden pandemien i 2009, med uvanlig høye dødstall, spesielt hos barn og eldre (3). Litt urettferdig er det likevel av britene å legge skylden på australierne for årets influensa, all den tid samme virus sirkulerte i Europa i fjor vinter også. Det er kanskje noe av grunnen til at vi i Norge ikke har sett så høyt antall H3N2-virusmittede i år, da mange har immunitet fra i fjor (4).

Omkring en milliard mennesker i verden blir hvert år smittet av influensa (5). Mellom tre og fem millioner blir alvorlig syke, og en halv million dør. De samfunnsmessige kostnadene i form av tapt produksjon og økt forbruk av helsetjenester er enorme. Det er derfor ingen grunn til å ta lett på «vanlig» influensa – selv om den ikke kan sammenlignes med en pandemi.

Spanskesyken i 1918–19, forrige århundres verste influensapandemi, anslås å ha krevd minst 50 millioner menneskeliv (6). Slike pandemier kan oppstå – som sist i 2009 med svineinfluensaen og H1N1-viruset – når mange mennesker blir infisert med et nytt virus som ingen har immunitet mot.

Fra mars i år vil ansatte i helse- og sosialsektoren i Finland som jobber med spesielt utsatte pasienter, bli pålagt å være vaksinert mot meslinger, kikhoste, vannkopper og influensa i henhold til en ny smittevernlov (7). Flere har tatt til orde for en lignende lov i Norge. At helsepersonell har fullført barnevaksinasjonsprogrammet, synes å være et rimelig krav. Men bør de også vaksineres mot influensa? Ja, fordi årlig influensavaksinering er den mest effektive måten å forhindre influensa hos helsepersonell og å beskytte pasientene på (8). Norge og de fleste andre europeiske land følger anbefalingene fra Verdens helseorganisasjon om årlig vaksinering av helsepersonell og ansatte i eldreomsorgen. Likevel er andelen slikt personell som faktisk blir vaksinert, bekymringsfullt lav i flere av disse landene. Lovendringer og påbud er én måte å få opp vaksinedeltagelsen på, like viktig eller bedre er det å satse på andre tiltak som er vist å være effektive: informasjon og påminnelser, oppmuntring til vaksinering og lett tilgjengelig, gratis vaksine.

Vinterkrisen i det britiske helsevesenet kan forstås på bakgrunn av underbemanning, færre sykehussenger og stadige kutt i helsebudsjettene de siste årene (9). Arbeidsforholdene i National Health Service (NHS) de siste ukene – som leger har beskrevet som å jobbe i en krigssone – er en viktig påminnelse om at man kan spare seg til fant. Effektivisering og innsparinger i helsevesenet er noen ganger påkrevd. Men vi må også ha beredskap for og ressurser til å takle varierende pasientpågang i ulike årstider og fra år til år – og ekstraordinære omstendigheter. I dag forflytter menneskene seg over landegrensene og mellom verdensdeler som aldri før. Lite tyder på at dette vil endre seg med det første. Det er ikke vanskelig å se for seg at nye virus og nye epidemier – og pandemier – plutselig kan oppstå og spre seg raskt.

Influenzavirus forandrer seg stadig, og det er vanskelig å forutsi hvilke som vil dominere kommende sesong. Dette gjør utvikling av influensavaksiner utfordrende. Noen år lykkes man godt, andre år er ikke vaksinen som tilbys like god. Beskyttelsen av årets vaksine mot influensa A(H3N2) er for eksempel relativt lav (4). Det må satses globalt på utvikling av nye og bedre metoder for immunisering mot influensa. Samtidig må innsatsen for å få befolkningen til å beskytte seg mot smitte fortsette. Helsemyndighetene i Storbritannia har i flere år kjørt kampanjen «Catch it. Bin it. Kill it.» på radio og TV i vintermånedene (10). Hensikten er å minne folk på at den beste måten å unngå å smitte andre med influensa på er å la være å nyse på andre, ha god håndhygiene og å holde seg hjemme hvis man er syk. Mer kunnskap om hvem som rammes spesielt hardt av influensa og hvorfor disse blir så syke, er også nødvendig. I så måte er overvåking av influensapasienter innlagt i intensivavdelinger, noe som startet i 2016 i regi av Norsk intensivregister, et viktig tiltak (4).

«If I were a wise man, I would do my part» heter det i siste vers av *In the bleak midwinter*, som britene kåret til «Best Christmas Carol» i 2008 (11).

Influensaen er en årlig påminnelse om betydningen av forebyggende arbeid og tilstrekkelige reserver i vårt helsevesen. Budsjett og bemanning må planlegges slik at vi står best mulig rustet til å håndtere influensa og andre smittsomme sykdommer «midt i hårdest vinter», som vi synger på norsk. Og så må vi huske å vaksinere oss.

LITTERATUR

1. Influenzaovervåking uke 2. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2018.
<https://www.fhi.no/contentassets/28cc259c817d4f9a86b892a125cc3602/vedlegg/2018-02-influensaovervaking-2017-2018-uke-2-korrigert.pdf> (24.1.2018).
2. Holder J. How the NHS winter beds crisis is hitting patient care. Guardian 10.1.2018. <https://www.theguardian.com/society/ng-interactive/2018/jan/11/how-the-nhs-winter-beds-crisis-is-hitting-patient-care> (16.1.2018).
3. Australian Influenza Surveillance Report and Activity Updates.
<http://www.health.gov.au/flureport> (16.1.2018).
4. Årsrapport. Influenzasesonen i Norge 2016-17.
<https://www.fhi.no/publ/2017/influensa-arsrapport-2016/> (24.1.2018).
5. Influenza WHO. (Seasonal).
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs211/en/> (18.1.2018).
6. Taubenberger JK, Morens DM. 1918 Influenza: the mother of all pandemics. *Emerg Infect Dis* 2006; 12: 15 - 22. [PubMed][CrossRef]
7. Hernæs N. Finland pålegger helsepersonell å ta vaksiner. Sykepleien 10.1.2018. <https://sykepleien.no/2018/01/finland-palegger-helsepersonell-ta-vaksiner> (24.1.2018)

8. Tailoring immunization programmes for seasonal influenza (TIP FLU).
http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0007/290851/TIPGUIDE_FINAL.pdf (24.1.2018).
 9. Wijesuriya J, White B, Modi N. Response to Offline: Is the NHS in crisis? Lancet 15.7.2017. [http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736\(17\)31799-3.pdf](http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736(17)31799-3.pdf) (24.1.2018).
 10. 'Catch it. Bin it. Kill it.' campaign to help reduce flu infections.
<https://www.gov.uk/government/news/catch-it-bin-it-kill-it-campaign-to-help-reduce-flu-infections> (24.1.2018).
 11. Bleak Midwinter named best carol. BBC News.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/arts_and_culture/7752029.stm (24.1.2018).
-

Publisert: 5. februar 2018. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.18.0092

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 4. juli 2026.